

PRAAT MEE OVER EEN BRUISEND NEDERLAND

LAAT STAD
EN LAND
WEER BRUISEN

VNO NCW

NL next level

Laat stad en land bruisen!

Van binnenstad tot platteland

Er is iets aan de hand in onze steden en dorpen. In meer dan 100 gemeenten is een structureel overaanbod van winkels. En ook veel kantoren staan leeg. En toch wordt er nog steeds nieuwe capaciteit bijgepland, aan de randen van steden en dorpen. In diezelfde gemeenten trekken jonge mensen en kenniswerkers weg, naar grotere steden. De bevolking die achterblijft vergrijsst. Aan de randen van ons land slinkt het aantal scholen en verschraken voorzieningen.

Tegelijk zien we dat de grote steden economische magneten zijn geworden. Van elke 3 euro die we in Nederland verdienen, komen er 2 uit ons stedelijk gebied, en dat aandeel groeit. Nu al woont 82% van onze kenniswerkers in en rond grote steden. De bevolkingsgroei van 1 mln mensen tot 2030 gaat voor 75% naar de grootste steden. We zien recordprijzen voor koopwoningen, een tekort aan huurwoningen en een hoge concentratie toeristen.

Onze steden en dorpen ondergaan een diepe transformatie. Maar wat moet een volgend kabinet dan doen, samen met ondernemers, gemeenten en provincies? Hoe pakken we de kansen van verstedelijking en hoe zorgen we dat ook middelgrote steden en dorpen vitaal en bruisend blijven?

2

VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO-Nederland hebben hun campagne NL Next Level gelanceerd met het oog op de Tweede Kamer verkiezingen. De toekomst van onze steden en dorpen is daar één onderdeel van, welke we de komende maanden uitwerken. Daarvoor organiseren we op 24 oktober een bijeenkomst voor iedereen die geeft om de kracht van steden en dorpen: ondernemers, politici, ambtenaren, planbureaus etc. We gaan bespreken wat ondernemers en lokale overheden zelf kunnen doen, en wat een kabinet kan doen om investeringen en samenwerking te faciliteren.

Praat mee!

We hebben een aantal ideeën op papier gezet, maar graag horen we ook van u welke uitdagingen en kansen u ziet. Wat ondernemers en overheden kunnen doen, en welke agenda een volgend kabinet zou moeten voeren.

Naast onze bijeenkomst op 24 oktober kunt u uiteraard ook contact opnemen voor een gesprek of uw reactie te sturen naar bruisendebinnensteden@vnoncw-mkb.nl op deze notitie. Wij zullen op basis daarvan over enkele maanden onze visie presenteren op de toekomst van steden en dorpen in Nederland.

NL next level

Brede steun

Om te komen tot bruisende steden en vitale dorpen is de inbreng nodig van vele private en publieke partijen. Onder meer de volgende organisaties steunen de oproep aan politieke partijen om dit hoog op de agenda te zetten van een volgend kabinet. Maar zij willen ook zelf bijdragen aan de oplossing.

FEDERATIE VAN WERKGEVERSVERENIGINGEN IN DE CULTUUR

NL next level

voor de bloemist

Vereniging Afvalbedrijven
Partner in de circulaire economie

NEPRM

4

Beroepsorganisatie voor
specialisten in bedrijfsoverdracht

UNETO-VNI

NL next level

Agenda voor een volgend kabinet

Een volgend kabinet zal in samenwerking met ondernemers, medeoverheden en andere stakeholders krachtig moeten inzetten op bruisende, vitale en groene steden én dorpen. Op basis van het eigen DNA moet een stad of dorp zich kunnen onderscheiden in ons unieke netwerk van nabije steden en dorpen. Zo pakken we de kansen van grootstedelijke ontwikkeling, en zorgen we dat middelgrote steden en dorpen in de transitie goed meekomen.

VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO Nederland hebben een aantal thema's geïdentificeerd waarbij het Rijk een rol kan spelen om de nodige investeringen en samenwerking te faciliteren.

1 Nieuw evenwicht tussen Rijk, provincies en gemeenten

De potentiële voordelen van het netwerk van steden dat we hebben kan alleen benut worden wanneer gemeenten goed samenwerken en afstemmen. En zo inzetten op hun eigen onderscheidende kracht. Negatieve beleidsconcurrentie tussen gemeenten leidt vaak tot suboptimale afstemming en resultaten. Het overaanbod van winkelruimte, kantoren en bedrijventerreinen is daarvoor tekenend. Bovendien hebben alle gemeenten dezelfde bevoegdheden, terwijl de uitdagingen en aanpak per regio sterk verschillen. De schaal van activiteiten van burgers en ondernemers stijgt ver uit boven die van de 390 gemeenten die Nederland kent. Deze sluiten niet aan bij de 60 *daily urban* systems die we hebben.

Als we wegblijven van een bestuurlijke herindeling, zal op een andere manier de samenwerking versterkt moeten worden. Dat kan via passende bestuurlijke arrangementen om inhoudelijke uitdagingen op te lossen. Waar nodig in combinatie met het algemeen verbindend verklaren van regionale samenwerking, centrumgemeente aanwijzen, of sterkere positie provincies. Maar ook door financiële ruimte vanuit het Rijk te koppelen aan die regionale samenwerking en investeringen. Zonder de lokale belastingen te verhogen. En met een Nationale Omgevingsvisie met daarin duidelijke keuzes rond de kansen van stedelijke ontwikkeling.

2 Transformatie van functies, vastgoed en diensten

De grote veranderingen in steden en dorpen vragen om nieuwe functies, en aanpassing van bestaand vastgoed. Om samenwerking tussen ondernemers en gemeenten. En om integratie van digitale en fysieke kanalen. Kansarme winkels moeten omgebouwd naar zorg- of woonfuncties, er moeten meer huurwoningen komen, cross-sectorale concepten moeten toelaatbaar zijn in bestemmingsplannen etc. Veel van deze transformaties gaan echter te langzaam. Gemeenten hebben bijvoorbeeld een financieel belang bij nieuwbouw, in plaats van transformatie van bestaande bouw, door inkomsten uit de verkoop van grond. En er kan weerstand zijn tegen de komst van nieuwe concurrerende concepten.

Een transformatiefonds van het Rijk kan zorgen voor de nodige cofinanciering van investeringen. Zo komen projecten van decentrale overheden en ondernemers (versneld) van de grond. Bijvoorbeeld voor investeringen in omvangrijke transformatielocaties in binnensteden. Deze komen nu moeizaam van de grond door hoge ontwikkelkosten vooraf, en een lange terugverdientijd, waardoor marktpartijen en gemeenten zelf die stap niet zetten. En waardoor het aanbod van zowel koop- als huurwoningen en andere aantrekkelijke functies achterblijft. Maar ook voor het versneld verplaatsen van winkels naar kansrijke gebieden of om deze te transformeren, of voor de transformatie van het zorgvastgoed.

Daarnaast kan procesgeld zorgen voor betere samenwerking tussen sectoren (retail, horeca, cultuur, zorg, groen, mobiliteit, woon- en werkconcepten) en overheden. Dat versnelt de introductie van cross-sectorale concepten. En zo kunnen overbodige winkelmeters en plancapaciteit worden weggenomen. En komt er ruimte om publieke en private functies te combineren zoals gemeentelijke dienstverlening, zorgvoorzieningen, huisarts, apotheek, winkel, horeca, cultuur, peuterspeelzaal, school, etc.

Bovendien kan bestaande regelgeving worden doorgelicht met het oogmerk om ondernemerschap en aantrekkingskracht van steden en vitale kernen te bevorderen. Bijvoorbeeld de winkeltijdenwet, regels voor woningbouw, fiscale (btw) regels die in de weg staan aan de transformatie van bestaand vastgoed. Transactiekosten voor stedelijke herverkaveling kunnen verlaagd worden.

Ook ruimtelijke ordening en grondbeleid kan worden versterkt op regionaal niveau om zo overcapaciteit van commercieel vastgoed terug te dringen en te voorkomen. En te zorgen voor meer ruimte voor wonen in de gebieden rond de steden, en flexibiliteit in bestemmingsplannen zodat nieuwe (cross sectorale) functies mogelijk worden. Bovendien kan regionale besluitvorming verbeterd worden door gemeentelijke grondbedrijven te laten fuseren naar regionaal niveau.

3 Gastvrij door aantrekken en meer spreiden van bezoekers

In de periode 2010 – 2014 stegen de bestedingen van buitenlandse toeristen in Nederland met 32,5% naar 16,4 mld Euro. Veel toeristen trekken naar onze grootste steden en kust. De groeiemarkt van (inter)nationaal toerisme biedt ook kansen voor veel middelgrote steden en dorpen, mits we deze kunnen aantrekken en spreiden in Nederland en in de tijd. Vanuit het perspectief van de (inter)nationale bezoeker is Nederland één stad, met een divers aanbod verdeeld over verschillende regio's (wijken) en verbonden met elkaar op interesses en passies van de bezoekers.

HollandCity, een concept ontwikkeld door NBTC met vele publieke en private partners, biedt een goed uitgangspunt om dit vorm te geven. Om dit om te zetten in realiteit zijn extra investeringen nodig van zowel Rijk, lokale overheden als ondernemers. Het gaat om de positionering van HollandCity, de productontwikkeling voor aantrekkelijke, toegankelijke en unieke bestemmingen en de marketing daarvan. Groeigebieden profiteren van de aandacht maar ook de ontlasting door actief spreiding door het land te stimuleren. Krimpgebieden profiteren van de aantrekkingskracht van de totale bestemming en de associatie met sterke iconen, zoals Amsterdam. De aanpak is gebaseerd op de eigen identiteit van steden en dorpen.

Daarnaast kan het reizen met openbaar vervoer door heel Nederland voor toeristen sterk vereenvoudigd worden, door contactloos betalen- en reizen met je bank- of credit card of met je mobiele telefoon. De kosten van het reizen door Nederland als stad moet concurrerend worden met de kosten van het reizen met openbaar vervoer door grootstedelijk Londen of Parijs.

4 Slimmer door digitaliseren en aantrekken van kenniswerkers

Grootstedelijke problemen kunnen we effectief aanpakken met behulp van digitale technologie. Het gaat om bijvoorbeeld verstopping van personen- en goederenvervoer, luchtvervuiling en criminaliteit. Ook kan digitale technologie gebruikt worden om de bezettingsgraad van gebouwen te verhogen, bijvoorbeeld door het verhuren van kantoorgebouwen buiten kantoor tijden, of schoolgebouwen buiten schooltijden. Dit moet niet elke stad voor zichzelf uitvinden. Door investeringen te bundelen en samen te werken zijn de innovatiekosten lager en kan kennis beter gedeeld worden. Het Rijk kan deze investeringen aanjagen en opschalen, samen met gemeenten en ondernemers.¹

Dat geldt ook voor de beschikbaarheid van lokale en regionale data en economische kentallen. Dat is immers een belangrijke voorwaarde voor ondernemers om in te spelen op de behoeften van bewoners en bezoekers. Het gaat bijvoorbeeld om het real-time vrijgeven van informatie over beschikbare parkeerplaatsen, files en passantenstromen voor burgers en bedrijven. Of de cijfers die het CBS ter beschikking stelt.

Onze grote steden doen mee aan een felle internationale concurrentieslag om investeringen in kennis en talent. Om talent aan te trekken zijn carrièrekansen en een aantrekkelijk leefklimaat met bruisende binnensteden en mooie natuurgebieden van belang. Maar minstens zo belangrijk zijn de (fiscale) regelingen die erop zijn gericht om Nederland aantrekkelijk te maken voor kenniswerkers en voor talent met expertise die niet direct voorhanden is in Nederland. Deze zouden versterkt moeten worden om onze concurrentiepositie te verstevigen.

5 Naadloze verbindingen tussen steden en dorpen, en in steden

Goede bereikbaarheid zorgt er niet alleen voor dat toeristen makkelijker hun bestemming bereiken, maar maakt aangesloten steden aantrekkelijker als woonlocatie voor kenniswerkers. Bestemmingen tussen steden in de Randstad - van deur tot deur – zouden binnen één uur bereikbaar moeten zijn. Maar ook daarbuiten moeten bestemmingen voor toeristen en werknemers beter en sneller bereikbaar worden. Het Rijk zal investeringen in de infrastructuur moeten intensiveren, om zo te komen tot naadloze multimodale verbindingen tussen steden en dorpen in Nederland.²

Daarnaast liggen er uitdagingen om de logistieke functie in en rond steden te verbeteren. Met minder opstoppingen, minder luchtvervuiling en betere bereikbaarheid. Daarbij gaat het om publiek-private samenwerking, innovatie, kennisdelen en het wegnemen van belemmeringen in (lokale) regels, zoals de regulering van venstertijden, voertuigeisen en ontkoppelpunten, en milieuzones.

¹ Zie het NL Next Level programma Investeren in een digitale kwantumsprong, VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO-Nederland.

² Zie het NL Next Level programma Sustainable Urban Delta, VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO-Nederland.

Analyse: steden zijn de nieuwe groeimotor

Steden wereldwijd zijn ontstaan rond handel en de fysieke knooppunten van vervoer van goederen en mensen. Neem bijvoorbeeld Deventer, een van onze oude Hanzesteden, waar door de goede ligging aan de IJssel handelslieden elkaar vonden. Onze prachtige oude binnensteden zijn zo eeuwen geleden ontstaan als eenvoudige handelsknooppunten die een magneet vormden voor andere economische activiteiten. Met als hoogtepunt de groei van steden als Amsterdam, Leiden en Rotterdam in de Gouden Eeuw.

Steden in transitie

Na de Gouden Eeuw ontstond een periode van krimp. De industriële revolutie gaf vanaf 1850 weer een grote impuls aan de economische en maatschappelijke functie van steden. Veel ambachten verdwenen, steden werden plekken voor massaproductie en huisvesting van arbeiders. Handelssteden als Deventer transformeerden, maar er kwamen ook nieuwe productiesteden als Eindhoven, Tilburg en Hengelo. Met de aanleg van spoorwegen en de opkomst van de trein werd de focus van de binnenstad verlegd van de haven naar het stationsgebied. Fabrieksarbeiders woonden in zeer slechte huizen, maar met de invoering van de Woningwet in 1901 nam het Rijk regie, en werd de kwaliteit van woningen sterk verbeterd. In de periode vanaf 1950 begon de welvaart sterk toe te nemen, waar een groeiende middenklasse van wist te profiteren. Een grote bevolkingsgroei ging gepaard met snel groeiende besteedbare inkomens en snel groeiende steden. Om grote steden te ontlasten en tegelijk het platteland te behouden, was het ruimtelijk beleid erop gericht dat mensen zich gingen vestigen in groeikernen rond de grote steden, zoals Purmerend, Amersfoort, Houten en Zoetermeer. Het scheiden van wonen en industrie werd mogelijk door de opkomst van de automobiliteit en snelwegen. Mede door dit Rijksbeleid krompen grote steden in de periode vanaf 1980; vooral jonge gezinnen trokken weg uit de stad naar groeikernen.

Oude binnensteden kregen het moeilijk. Dat leidde tot nieuw rijksbeleid; het ontstaan van Vinex-wijken aan stadsranden vanaf 1995 en herstructurering van binnensteden. Met publieke en private investeringen in openbaar vervoer, nieuwe stationsgebieden en parkeergarages werden binnensteden beter bereikbaar en aantrekkelijker om te wonen en te winkelen. Paars I en Paars II hadden zelfs aparte bewindspersonen voor het Grotestedenbeleid. Ook de opkomst van funshops, toerisme en grote evenementen draagt bij aan bruisende binnensteden.

Bij de start van deze eeuw zette het Rijk in op decentralisatie. Het Rijk nam afstand van eigen mogelijkheden om te sturen in detailhandelsbeleid of woningbeleid. Gemeenten gingen bovendien veel geld verdienen aan vastgoedontwikkelingen via grondbedrijven; te verwachten opbrengsten uit de in- en verkoop van grond werden onderdeel van de gemeentelijke begroting. Gebrek aan onderlinge afstemming leidde tot overcapaciteit van winkels en kantoren, met toenemende leegstand als gevolg. Met de crisis vanaf 2008 namen de inkomsten voor gemeenten sterk af en ook geraamde inkomsten bleken niet realistisch. Bovendien zette het Rijk fondsen voor stedelijke vernieuwing stop.

Waar zeevaart en handel, een opkomende industrie en een groei van de middenklasse afgelopen eeuwen de stedelijke ontwikkeling hebben bepaald, leidt in de 21ste eeuw digitalisering tot een kantelpunt in de geschiedenis. Niet de fysieke verplaatsing van mensen en goederen, maar de uitwisseling van data en kennis, en diensten die daarop gebaseerd zijn, vormen de nieuwe aantrekkingskracht van steden. De toegevoegde waarde verschuift van productie en distributie van producten, naar kennis, creatie en innovatie en naar beleving voor bewoners én bezoekers. Grote steden worden fysieke hubs van hoogwaardige innovatie, banen, dienstverlening en cultuur. Kleinere steden en dorpen moeten een manier vinden om ook te profiteren van de agglomeratievoordelen van nabije steden. Zij kunnen zich afhankelijk van hun eigen DNA onderscheiden op bijvoorbeeld leefomgeving, cultuur, toerisme, recreatie, bepaalde bedrijvigheid en innovatie of zorgvoorzieningen.

Steden hebben de toekomst (PBL, CPB, CBS)

- Het aantal banen in stedelijke regio's in Nederland steeg de afgelopen 20 jaar met 30%, terwijl daarbuiten met 20%.
- In 2015 lag de economische groei in grote steden ruim boven het gemiddelde van 2,0% in heel Nederland. In de regio Eindhoven met 3,0%, Amsterdam met 2,9%, Utrecht met 2,6%, Rotterdam met 2,5%, Den Bosch met 3,6%.
- Nu al woont 40% van de Nederlanders in één van onze 50 grote en middelgrote steden. Driekwart van onze netto bevolkingsgroei gaat naar steden.
- De 600 grootste steden in de wereld zijn goed voor 60% van de wereldeconomie.

9

Dit zijn wereldwijde ontwikkelingen. Groeiende en concurrerende wereldsteden, en kleinere steden en dorpen die krimpen. De uitdagingen die dit met zich brengt zijn enorm. Mega-cities bezwijken aan de toevloed van mensen, verkeer en luchtvervuiling. Maar ook de sociale problemen nemen toe door steeds grotere verschillen tussen degenen die meedraaien in de kenniseconomie, en degenen die dat niet kunnen. Deze laatste groep komt terecht in de randen van de stad, in mindere of slechte wijken, of woonkernen buiten de stad. In veel Europese steden zien we door deze druk en door de toevloed van immigratie grote economische en culturele verschillen ontstaan, en daarmee grote maatschappelijke spanningen. In Nederland willen we “gedeelde steden” voorkomen.

Middelgrote steden en dorpen kunnen zich opnieuw uitvinden

Kennisswerkers, toeristen en inwoners trekken steeds meer naar de grootste steden. Consumenten en bezoekers zijn veeleisender, willen meer beleving en service en kunnen steeds meer online regelen. Voor praktische zaken als boodschappen, reizen boeken, bankzaken etc. hoeven zij niet meer naar de stad. Er is een overaanbod van winkels van meer dan 20%, wat leidt tot gaten in de stad. Ondanks de leegstand neemt het aantal winkelmeters nog toe. En ook de grote waardevermindering van bestaand vastgoed en grondposities, bij zowel gemeenten als ondernemers, laat zien dat de uitdagingen groot zijn.

Voor veel middelgrote steden en dorpen zal het lastig zijn om fundamentele keuzes te maken, om in de toekomst bruisend en vitaal te blijven. Er is niet één oplossing. Steden en dorpen zullen nog beter moeten kijken naar hun eigen rol en toegevoegde waarde in de regio en in het land. Waarop kan een gemeente zich nog onderscheiden? Niet elke gemeente kan straks én slim én groen én toeristisch zijn, of een aantrekkelijk winkelaanbod bieden. De noodzaak om te handelen op basis van de eigen identiteit en toegevoegde waarde ten opzichte van andere gemeenten en regio's is evident.

Dat betekent ook dat niet alle bestaande binnensteden straks nog succesvolle winkelsteden zullen zijn. In krimpgebieden moeten voorzieningen op dagdagelijkse basis op peil blijven, maar zullen ook winkels, woningen, scholen en andere voorzieningen gesaneerd moeten worden.

Dalfsen

De gemeente Dalfsen, gelegen ten oosten van Zwolle, heeft tijdig ingezien dat de wereld verandert, en dat het cruciaal is om haar onderscheidende vermogen te versterken. Op basis van een intensief overleg met bewoners, ondernemers en andere stakeholders is een visie 2020 gemaakt. Op basis van het eigen DNA. De kansen voor Dalfsen liggen op het vlak van onderscheidend woongenot en van recreatie en toerisme. Ondernemers die op dat vlak dienstverlening ontwikkelen worden gestimuleerd. Bovendien wordt gewerkt aan de ruimtelijke kwaliteit, en functievermenging van recreatie, landbouw en toerisme.

Er zijn reeds verschillende initiatieven, vanuit zowel het Rijk als steden en dorpen zelf, om antwoorden te geven op deze uitdagingen. Voorbeelden zijn het programma Agenda Stad, de Retailagenda, de actieagenda van het Topteam Gastvrijheidseconomie, en de Omgevingswet. De inzet is hierbij steeds gericht op het verbinden en faciliteren van gemeenten en provincies.

10

Voortbouwen op goede initiatieven zoals de Retailagenda

Met de Retailagenda zetten het ministerie van Economische Zaken, de sector, en verschillende gemeenten en provincies in op toekomstbestendige winkelgebieden. Dit leidt tot meer urgentie en samenwerking.

Hieronder enkele concrete stappen die afgelopen jaar zijn gezet:

- Hardenberg bouwt winkels om tot woningen, samen met ondernemers.
- Oss maakt ruimte voor nieuwe evenementen, zoals een zandstrand in het centrum.
- Amsterdam schaft de reclamebelasting af per 1 januari 2016.
- Ede zet in op minder regels voor winkels en horeca in het centrum.
- In Winschoten centrum kan men na 24 jaar weer gratis parkeren.

De initiatieven zijn goed, maar nog onvoldoende toegerust om met kracht in heel Nederland een transformatie te bewerkstelligen. Samenwerking is vrijblijvend en voldoende financiering ontbreekt. Er is nog te weinig afgestemde besluitvorming rond nieuwe vastgoedprojecten, om overaanbod te voorkomen of weg te nemen.

Een nieuw evenwicht tussen Rijk, provincies en gemeenten

Nederland kent een historie waarbij de ontwikkeling van steden gebeurde in goede samenwerking tussen Rijk en gemeenten, waarbij de cofinanciering door het Rijk een sleutelvoorwaarde was voor samenwerking en succes. Het Rijk heeft zich echter zo goed als teruggetrokken uit stedelijk beleid, en zet sinds het begin van deze eeuw in op decentralisatie. De bezuiniging op Rijksinvesteringen in steden en dorpen ging gepaard met minder zeggenschap over ruimtelijke ordening.

Dat betekent dat besluitvorming steeds meer bepaald wordt binnen gemeentegrenzen. De schaal van de activiteiten van burgers en ondernemers stijgt echter uit boven die van gemeentegrenzen, waardoor besluitvorming door individuele gemeenten leidt tot suboptimale oplossingen. Zeker nu Nederland nog 390 gemeenten heeft, en niet bijvoorbeeld 60 die aansluiten op de *daily urban systems* die Nederland kent.³ Agglomeratievoordelen van het stedelijke netwerk dat Nederland kent worden niet ten volle benut door deze versnippering en negatieve beleidsconcurrentie tussen gemeenten.

Deze dynamiek heeft met name aan de randen van steden geleid tot een overaanbod van bedrijven-terreinen, kantoren, retail. Tegelijk blijft de ontwikkeling van koop- en huurwoningen achter. Dat heeft een nadelig effect op de aantrekkelijkheid van de binnenstad en de veiligheid en leefbaarheid van de periferie. Gemeenten zijn bovendien nog te veel gericht op meer van hetzelfde, in plaats van keuzes te maken voor onderscheidende kwaliteiten.

De Studiegroep Openbaar Bestuur adviseert een nieuw kabinet terecht om samenwerking tussen gemeenten te versterken, zonder blauwdruk, maar ook zonder vrijblijvendheid.

De decentralisatie is doorgeschoten, en we moeten op zoek naar een nieuw evenwicht. Een evenwicht waarbij niet deelbelangen van sectoren of gemeenten de doorslag geven, maar waarbij het publieke belang van bruisende en vitale steden en dorpen centraal staat. Zo kunnen we de economische kansen van verstedelijking en toerisme benutten en de leefbaarheid in met name kleine steden en dorpen in krimpregio's behouden.

Gebruik de unieke kracht van Nederland: één stedelijk netwerk

Onze grotere steden trekken relatief makkelijk bezoekers en bewoners aan, maar moeten steeds harder internationaal concurreren om talent, investeringen en kapitaalkrachtige bezoekers. Amsterdam en Utrecht met creatieve en digitale industrie en zakelijke dienstverlening, regio Eindhoven als brainport, Rotterdam als logistieke hub, Den Haag als stad van vrede en recht en Groningen als bruisende studentenstad. In vergelijking met wereldwijde megacities zijn onze “grote steden” klein. Maar bij elkaar vormen ze een internationaal onderscheidend stedelijk netwerk met verschillende sterktes die elkaar aanvullen. En bovendien met aantrekkelijke nabijgelegen natuurgebieden, die fungeren als stadspark of strand in *HollandCity*.

³ www.atlasvoorgemeenten.nl/onderzoek/de-nieuwe-gemeentekaart

Nederland als stad

Verschillende initiatieven zien dat Nederland in internationaal perspectief gepositioneerd kan worden als één stad. Het Nederlands Bureau voor Toerisme zet in op het beter aantrekken en spreiden van toeristen in *HollandCity*, en heeft daarvoor een virtuele metrokaart van Nederland ontwikkeld met verschillende thema's en lijnen. Peter Savelberg heeft concepten ontwikkeld voor een *TristateCity*. Daarin versterken 3 ringen van steden elkaar: de Randstad, steden in de grensregio, en steden als Brussel en Düsseldorf. En Meiny Prins presenteerde een visie over Nederland als *Sustainable Urban Delta*. Daarin is Nederland de groenste stad in de wereld, met innovatieve oplossingen voor water, voedsel, energie, die we kunnen vermarkten naar andere urbane gebieden in de wereld. Deze initiatieven geven allemaal een aantrekkelijk perspectief: Nederland als bruisende, vitale en groene stad.

De vraag is hoe we ons stedelijk netwerk krachtig kunnen uitbouwen, zodat niet alleen grote steden, maar ook middelgrote steden en dorpen hiervan kunnen profiteren. Daarvoor zullen steden en dorpen moeten samenwerken, op basis van een nationale visie. *Stand alone beleid*, of het nu gaat om de aanleg van een nieuw winkelgebied of slimme infrastructuur, zal niet lonen. Gemeenten hebben een langjarige realistische visie nodig op hun toekomst, die past bij hun DNA en inspeelt op deze ontwikkelingen.

Samen op weg naar een bruisend Nederland

WWW.NL-NEXTLEVEL.NL